

ISSN 0134 — 6393

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
УМАНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
САДІВНИЦТВА**

засновано в 1926 р.

**Частина 2
Економіка**

**ВИПУСК
81**

Умань — 2012

УДК 63(06)

Включено до переліків №1 і №6 фахових видань з сільськогосподарських та економічних наук (Бюлетень ВАК України №8 і №11, 2009 рік).

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень, проведених працівниками Уманського національного університету садівництва та інших навчальних закладів Міністерства аграрної політики та продовольства України і науково-дослідних установ НААН України.

О.О. Непочатенко — доктор економ. наук (відповідальний редактор),
В.В. Манзій — кандидат с.-г. наук (заступник відповідального редактора),
О.І. Здоровцов — доктор економ. наук, Т.Є. Кучеренко — доктор економ. наук,
Л.В. Молдаван — доктор економ. наук, А.С. Музиченко — доктор економ. наук,
Ю.О. Нестерчук — доктор економ. наук, О.О. Шкільний — доктор економ. наук,
В.С. Уланчук — доктор економ. наук, С.П. Полторецький — кандидат с.-г. наук (відповідальний секретар).

Рекомендовано до друку вченою радою Уманського НУС, протокол № 4 від 11 грудня 2012 року.

Адреса редакції:

20305, вул. Інститутська, 1, м. Умань, Черкаської обл.
Уманський національний університет садівництва, тел.: 4 – 69 – 77.

Свідоцтво про реєстрацію КВ № 17791 – 6641ПР від 17.03.11 р.

© Уманський національний університет садівництва, 2012

ПРОБЛЕМА НОРМУВАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ

В.П. БЕЧКО, кандидат економічних наук

В статті розглянуто проблеми відсутності нормування оборотних засобів сільськогосподарськими підприємствами, а також обґрунтовано необхідність його відновлення як пріоритетного напрямку підвищення ефективності їх використання. Розроблено рекомендації щодо розмежування операційного та інвестиційного балансів.

Ефективне функціонування підприємств аграрного сектору економіки за сучасних ринкових умов значною мірою залежить від забезпеченості й раціонального використання ними оборотних засобів. Тому організація оборотних засобів набуває особливого значення та вимагає ефективного управління ними на основі їх нормування.

Необхідною умовою ефективного управління оборотними засобами є науково обґрунтоване визначення потреби в них на основі нормування. Але, на жаль, останнім часом на сільськогосподарських підприємствах нормуванню оборотних засобів не приділяється належної уваги. Основними причинами цього є: втрата підприємствами аграрної галузі власних оборотних коштів, що призвело до зниження їх фінансової стійкості, платоспроможності та втрати кредитоспроможності; неможливість установлення обґрунтованих нормативів через створення понаднормативних виробничих запасів для часткової нейтралізації інфляційних ризиків; складна й дуже деталізована методика розрахунку потреби в оборотних засобах стала непридатною в ринкових умовах для управління коштами й ресурсами підприємства.

Все це і обумовило мету дослідження, яка полягає в удосконаленні методики нормування оборотних засобів підприємств аграрної галузі.

Дослідженню нормування оборотних засобів присвячені праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів: М.Я.Дем'яненка, Л.А.Демчук, Я.Б. Дропи, В.І. Ільчика, А.Р.Радіонова, В.М. Таранкова, П.А. Хуторського та інших. Проте в умовах трансформації економічних відносин багато аспектів цієї важливої проблеми потребують подальших досліджень з метою пошуку оптимальних шляхів її вирішення.

Методика досліджень. В статті використано економіко-статистичні методи дослідження, зокрема *монографічний* – для аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств; *порівняння* – для зіставлення фактичних даних звітного та попередніх років; *спостереження, узагальнення* – в процесі розробки остаточних висновків на основі отриманих результатів аналітичних досліджень.

Результати досліджень. Як свідчить економічна наука норматив

власних оборотних засобів покликаний забезпечити безперебійну діяльність підприємства при їх мінімальних розмірах. Суспільство в цілому зацікавлене в здійсненні процесу виробництва за таких умов і таку зацікавленість повинні реалізовувати самі підприємства. Хоча в практичній діяльності сільськогосподарських підприємств прослідковується тенденція в зацікавленості мати в наявності таку кількість виробничих запасів, яка спроможна забезпечити необхідний технологічний ритм виробництва. В той час, в силу різних протиріч навіть тоді, коли постачальницький обіг налагоджений, відповідає сучасним умовам, підприємства накопичують „про запас” виробничі запаси на той випадок, коли зможуть їх використовувати в повному обсязі в технологічному процесі. Так, наприклад, переважна частина підприємств закуповує у вересні – жовтні насіння та посадковий матеріал в розмірі від 80 до 90% від потреби для посіву у весняний період. З однієї сторони така забезпеченість у посадковому матеріалі дає упевненість керівникам підприємств в тому, що посівна компанія в наступному році буде проведена в оптимальні строки при забезпечені технологічного ритму виробництва. Накопичення запасів поверх норми пояснюється нестабільними цінами на всі види покупних товарно – матеріальних цінностей. Загальновідомо, що в період нестабільної економіки ціни на основні покупні виробничі запаси зростають значно швидше, ніж ціни на продукцію сільського господарства. Крім того, постачальницькі та збутові організації необґрунтовано завищують ціни на свою продукцію, що призводить до ще більшого диспаритету цін на промислову та сільськогосподарську продукцію.

Практикою доказано, що чим менші запаси, тим вища відповідальність керівників підприємства, тим досконалішою повинна бути організація виробництва. Чітко налагоджена організація виробництва є складовою ефективного використання оборотних засобів підприємств.

Аналіз роботи сільськогосподарських підприємств свідчить, що в даний час не всі керівники підприємств можуть організувати виробничий процес при мінімальних запасах, здебільшого закуповують їх „про запас”. Надмірне придбання товарно – матеріальних цінностей призводить до їх накопичення, і вимагає додаткових витрат, пов’язаних із їх збереженням, доведенням закуплених матеріалів до відповідних технологічних кондицій. Великі витрати при цьому підприємства несуть від природних втрат через псування, нестачі матеріальних цінностей, що досить тривалий час зберігаються. Є випадки, коли придбані матеріальні цінності повністю втрачають свою придатність з причин невідповідного їх зберігання. Тому економія від закуплених товарно – матеріальних цінностей за нижчими цінами не покриває витрат, що несе підприємство на їх зберігання та доведення до технологічних кондицій.

Нами проведений аналіз впливу розміру витрат з насіння і посадкового матеріалу на економічну ефективність виробництва в 455 підприємствах Черкаської області. При цьому використані середньостатистичні дані за 2007 – 2010 роки. Дані приведені в таблиці 1. Як свідчать дані таблиці господарства, в

яких загальні витрати на насіння і посадковий матеріал не перевищували 300,0 тис. грн в рік, мають кращі показники господарської діяльності. До таких віднесено 69 підприємств або 15,1% від загальної їх кількості. В цих підприємствах найбільший дохід від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг на середньорічного працівника, який сягає 1529,1 грн і на 1000 грн основних необоротних і оборотних активів – 170,8 грн. Рівень рентабельності в цій групі складає 8,6%.

1. Вплив споживання насіння і садивного матеріалу на економічну ефективність виробництва в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області в середньому за 2007 – 2010 рр.

Річне споживання насіння і садивного матеріалу, тис. грн	Кількість підприємств	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг, грн		Чистий прибуток, на 1 га с.-г угідь, грн	Середній залишок виробничих запасів на 1 га с.-г угідь, грн	Середній рівень рентабельності, %
		на середньорічного працівника	на 1000 грн основних і оборотних засобів			
До 100	216	813,3	135,7	57,9	302,6	6,7
101 – 200	133	1475,7	162,9	172,9	555,1	8,1
201 – 300	69	1529,1	170,8	225,9	772,2	8,6
301 – 400	19	1362,2	115,9	116,8	601,8	6,8
Більше 400	18	1339,9	100,3	21,8	524,6	3,2

Із наростанням витрат на насіння і посадковий матеріал намічається тенденція погіршення результатів їх діяльності. Зокрема, в групі підприємств, загальні витрати на насіння та посадковий матеріал в яких перевищували 400,0 тис. грн сукупна рентабельність склала 3,2%, або на 5,4 пункти менше, порівняно з підприємствами, де витрати насіння та садивного матеріалу не перевищували 300,0 тис. грн в рік.

Річна потреба у насінні та посадковому матеріалі покривається за рахунок насіння, що вироблене безпосередньо в господарствах, тобто внутрішнього обороту, і купленого в насіннєвих господарствах та інших постачальників. За даними дослідження для внутрішньогосподарського споживання в середньому за 2004 – 2010 роки для потреб майбутнього врожаю сільськогосподарських культур підприємствами використано 28,4% насіння власного виробництва.

Паливо та мастильні матеріали, як правило, закуповуються у торговельних посередників. На цей вид виробничих запасів як на жоден інший безпідставно підвищуються ціни в період проведення весняно – польових робіт та період масового збору врожаю сільськогосподарських культур. Держава зі своєї сторони не застосовує жодного із економічних важелів регулювання ціни, залишається лише спостерігачем необґрунтованого її зростання. Нами проаналізовано вплив річного витрачання палива і мастильних матеріалів на

економічну ефективність підприємств області, дані наведені в таблиці 2. З приведених у таблиці 2. даних видно, що в господарствах, які накопичують на протязі року понаднормативні запаси палива і мастильних матеріалів, знижується ефективність виробництва в цілому. Так, із 455 обстежених підприємств чітко прослідковується тенденція впливу надмірного придбання палива і мастильних матеріалів на їх фінансовий стан.

Підприємства, річне споживання палива і мастильних матеріалів в яких становить 600,0 тис. грн в рік і більше, мають гірші фінансові результати. Рівень рентабельності в цій групі складає 5,2%, або на 8,2 пункти менший за групу де споживання становить до 400,0 тис. грн на рік. При цьому відмічається різке зменшення доходності на одного працюючого і на 1000 грн основних, оборотних і необоротних активів. Великі витрати підприємства несуть в зв'язку із збереженням закуплених понад норму матеріальних цінностей.

2. Вплив споживання паливо – мастильних матеріалів на економічну ефективність виробництва в сільськогосподарських підприємств Черкаської області в середньому за 2007 – 2010 рр.

Річне споживання палива та мастильних матеріалів, тис. грн	Кількість підприємств	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт і послуг, грн		Чистий прибуток, на 1 га с.-г угідь, грн	Середній залишок виробничих запасів на 1 га с.-г угідь, грн	Середній рівень рентабельності, %
		на середньорічного працівника	на 1000 грн основних і оборотних засобів			
До 200	236	731,5	86,9	64,2	1191,5	6,1
201 – 400	52	1491,8	131,4	101,2	1707,3	13,4
401 – 600	19	1854,3	396,8	216,8	1844,9	8,9
601 – 800	139	1139,8	201,4	59,1	1311,7	5,4
Більше 800	9	989,7	117,7	31,8	1419,1	5,2

Зокрема, із 53 обстежених сільськогосподарських підприємств Уманського району за 2008 рік у 26,2% від їх загальної кількості виявлені факти нестачі палива і мастильних матеріалів на період проведення весняно – польових робіт. Паливо придбане у листопаді – грудні, коли ціни на нього були найнижчими. Нестача палива призводить до додаткових витрат, що прямо впливають на фінансовий результат діяльності підприємств.

Аналіз організації оборотних засобів в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області свідчить, що переважна їх більшість перестали нормувати оборотні засоби з причини втрати ними власних оборотних засобів.

Відсутність нормування оборотних засобів у сільськогосподарських підприємств не дає змоги визначити ступінь участі власних джерел у відтворювальному процесі, що ускладнює кредитування їх під оборотні засоби.

Кредитування сільськогосподарських підприємств може позитивно

вплинути на подальший розвиток організації оборотних засобів.

Ще в свій час Круш З.А. була прихильником збереження поелементного нормування. Повна відмова від нормування, на її думку, призведе до значного зниження якості нормування і, як результат, усуне чітке розмежування оборотних засобів сільськогосподарських підприємств на власні і позичені [5, с.68]. Визнання необхідності розподілу оборотних засобів на власні і позичені, на її думку, повинно істотно підвищити якість кредитного механізму.

В даний час сільськогосподарським підприємствам кредит видається не тільки під сезонні і тимчасові потреби, але і на покриття частини постійних витрат. Це звужує можливості короткострокового кредиту в подальшій його участі у виробничому процесі.

Сільськогосподарські підприємства шукають вихід із затяжної кризи. Короткостроковий кредит міг би планомірно забезпечувати формування оборотних засобів в розмірах, необхідних для розширеного відтворення. Не виправдано стверджувати, що підприємства повинні створювати оборотні засоби лише за допомогою одного джерела: власних чи позичених. Формування оборотних засобів лише за рахунок власних джерел призведе до відволікання коштів в операційну діяльність на збиток інвестиційній сфері діяльності. І навпаки, формування їх за рахунок тільки позичених призведе до того, що підприємства не прагнутимуть забезпечувати виробничий процес за рахунок власних джерел. Кредити стануть не забезпеченими, а це призведе до фінансової нестабільності, до утриманських настроїв позичальників. Діяльність сільськогосподарських підприємств, які порушують пропорції між власними та позиченими джерелами формування оборотних засобів, раніше призводила до того, що позики списувалися, або в кращому випадку відстрочувалися, і в подальшому виступали як бюджетне асигнування. Таке списання можливе було тоді, коли банки були державними. В нинішніх умовах, коли банки є комерційними списання прострочених позик практично не можливе. Банк повинен здійснювати свою діяльність виключно на принципах самофінансування і самоокупності.

Тому для наукового обґрунтування співвідношення власних і позичених джерел формування оборотних засобів для сільськогосподарських підприємств зокрема і для підприємств економіки в цілому необхідно відновити нормування оборотних засобів.

Сільськогосподарські підприємства Черкаської області в зв'язку з відміною нормування оборотних засобів визначають загальну їх потребу застосовуючи при цьому науково обґрунтовані норми та нормативи потреби в тому чи іншому виді оборотних засобів за планом. Такі показники визначаються на рік як у кількісному, так і вартісному вимірах.

Аналогічна методика застосовувалася раніше колгоспами в умовах директивної економіки при розрахунку нормативів власних оборотних засобів з незавершеного виробництва в рослинництві та тваринництві, молодняку тварин і тваринах на відгодівлі, кормах і підстилці. При застосуванні такої методики за норматив приймається, загальна потреба в оборотних засобах на кінець

планового періоду, а не їх мінімальна величина. В цьому випадку при кредитуванні підприємства під оборотні засоби банк повинен кредитувати не понад нормативну їх потребу в оборотних засобах, що виникла в зв'язку із сезонним наростанням витрат, а їх максимальний розмір.

За допомогою цього методу підприємства визначають не нормативи власних оборотних засобів, і навіть не їх сукупний норматив, а загальну потребу у власних фінансових ресурсах. Думаємо, що необгрунтованою є спроба визначення потреби за таким методом, який застосовувався раніше до незавершеного виробництва, молодняку тварин і тваринах на відгодівлі, кормах і перенесення його на всю сукупність оборотних засобів.

Приведений вище приклад визначення потреби в оборотних засобах ще раз підтверджує доцільність застосування поелементного їх нормування.

Відмова від поелементного нормування оборотних засобів, як свідчить практичний досвід роботи сільськогосподарських підприємств, не вирішила тих проблем, які постають перед їх організацією, особливо функціонування їх за сучасних ринкових умов.

Досвід роботи сільськогосподарських підприємств свідчить, що ефективне управління оборотними засобами великою мірою залежить від науково обгрунтованого визначення їх потреби, що здійснюється через нормування. Відміна поелементного нормування оборотних засобів за нинішніх умов господарювання не сприяє поліпшенню організації оборотних засобів та фінансового стану сільськогосподарських підприємств. Підприємства практично втратили контроль за мінімально необхідними розмірами оборотних засобів, спроможних забезпечити безперервний кругообіг виробництва, які визначаються у процесі нормування. Понаднормативне накопичення на підприємстві запасів призводить до додаткових витрат, пов'язаних з їх збереженням, і відволікання грошових коштів з обороту.

Ринкові відносини вимагають від сільськогосподарських підприємств такого інструменту управління оборотними засобами, який би сприяв закріпленню за ними певної їх частини, які давали би максимальну віддачу, будучи авансованими у виробництво. І таким інструментом могло б стати науково обгрунтоване визначення їх потреби.

На нашу думку, при науково обгрунтованій системі нормування оборотних засобів можна вирішити комплекс проблем, пов'язаних з їх організацією, підвищенням ефективності використання, оптимальним співвідношенням власних і позичених ресурсів. Це дасть змогу забезпечити на практиці дотримання суворого режиму економії витрат, позитивно вплинути на фінансові результати діяльності підприємств.

Такої думки притримується Дем'яненко М.Я., який відмічає, що суспільство в цілому зацікавлене в здійсненні процесу виробництва при мінімальних запасах і таку зацікавленість повинні реалізувати самі підприємства. На його думку підприємства повинні створити в господарському механізмі такі важелі, які б спонукали їх здійснювати виробничий процес при мінімальних виробничих витратах [2].

Це може бути досягнуто завдяки нормуванню оборотних засобів, яке сприяє визначенню мінімальної їх величини, необхідної для забезпечення безперебійного виробничого процесу.

Для відновлення нормування оборотних засобів сільськогосподарським формуванням слід налагодити контроль, який би сприяв покращенню організації виробництва в цілому і зокрема оборотних засобів. А для цього необхідно провести цілий комплекс заходів методологічного характеру.

По – перше, максимально приблизити порядок нормування оборотних засобів до виробничих показників. Це сприятиме тому, що нормування відбиватиме потреби виробництва. Найбільш вірогідним вирішенням цього питання буде відновлення нормування оборотних засобів застосовуючи методику розроблену Інститутом аграрної економіки УААН [6].

По – друге, в даний час відповідно до методології організації бухгалтерського обліку відповідно до Міжнародних стандартів вихідні дані обліку не забезпечують контроль за цільовим і ефективним використанням оборотних засобів. Зокрема у формі № 1 „Баланс” відсутні показники з окремих видів, оборотних засобів, що відображають конкретні їх величини станом на початок і кінець року. Звітні дані приводять у балансі в комплексній оцінці, що не уможливорює проведення відповідного аналізу за сумарним їх станом на відповідні періоди.

З метою підвищення контролю за витратами авансованих засобів і здійснення найсучаснішого режиму економії доцільно розширити вихідні дані по елементах оборотних засобів. З цією метою слід у „Примітках до фінансової звітності”, ф. 5 передбачити вартість оборотних засобів за кожним окремим їх видом на початок і кінець періоду. Ці дані слугуватимуть основою для здійснення поелементного нормування оборотних засобів.

Крім того статистична звітність в даний час побудована таким чином, що досить проблематично отримати дані про наявність оборотних засобів та джерел їх формування.

Таким чином, для сільськогосподарських підприємств назріло питання відновлення нормування оборотних засобів, за принципом мінімізації із врахуванням їх оборотності. Для, визначення потреби в оборотних засобах за принципом мінімальності слід внести зміни в організацію бухгалтерського обліку.

Побудова бухгалтерського обліку повинна сприяти закріпленню за операційною сферою діяльності твердо фіксованої суми оборотних засобів, необхідних для безперебійної діяльності роботи підприємства.

В цьому аспекті представляє інтерес розмежування джерел авансування інвестиційної та операційної сфер діяльності. Такий практичний досвід застосовують і притому успішно, у сільськогосподарських кооперативах Чехії та Угорщини [8]. В сільськогосподарських підприємствах цих країн в рамках одного звіту складають окремо інвестиційний та операційний баланси. Останній відображає розміщення всіх оборотних засобів і джерел їх формування, що в певній мірі дозволяє попереджати відволікання оборотних

засобів на інші цілі.

За часів директивної економіки в балансі кожного окремо взятого підприємства, в тому числі і сільськогосподарського, був передбачений четвертий розділ. В його активі відображалися інвестиційні витрати, а в пасиві – джерела їх формування. Це давало змогу досить таки оперативню, принаймні один раз в місяць, відслідковувати відволікання оборотних засобів в інвестиційну діяльність і навпаки із інвестиційної в операційну. В разі іммобілізації ці кошти відшкодовувалися, що в певній мірі покращувало організацію оборотних засобів.

В даний час згідно методології бухгалтерського обліку кошти підприємства зосереджені на одному рахунку. Акумуляція на одному рахунку коштів операційної і інвестиційної діяльності не дала бажаних результатів і призводить до відволікання власних коштів на непередбачувані цілі. Режим функціонування єдиних рахунків можна вводити, на нашу думку, лише для тих підприємств, які повністю працюють на самоокупності та самофінансуванні, не мають простроченої заборгованості з кредитів. Підприємства, що не забезпечують збереження власних оборотних засобів повинні розділити не тільки зберігання грошових коштів на окремих рахунках в банку, але і джерела фінансування як операційної так і інвестиційної сфер діяльності. Відособлення ресурсів, передбачених для інвестиційної та операційної сфер діяльності сприятиме закріпленню за останньою твердо фіксованої суми оборотних засобів підвищенню ефективності використання авансованої вартості.

Відновлення нормування оборотних засобів для підприємств економіки України в цілому, і зокрема, для сільськогосподарських підприємств, сприятиме вирішенню ряду проблем. Науковий підхід до нормування оборотних засобів дасть змогу [9]:

- забезпечити правильне визначення дійсної мінімальної потреби в оборотних засобах, що гарантує виконання виробничої програми і досягнення максимального економічного результату при найменшому вкладенні засобів;
- створювати економічні умови, які дозволять ефективно використовувати наявні фінансові ресурси, і сприятимуть росту обсягу виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, підвищенню продуктивності суспільної праці, матеріальному стимулюванню працюючих, здійсненню розширеного відтворення;
- підвищувати контроль за кількістю авансованих у виробництво оборотних засобів і здійсненням при цьому найсуворішого режиму економії.

Проте відновлення нормування не повинно відбуватися на тих ж методологічних засадах, що діяли раніше. Із методології нормування оборотних засобів, що існувала за часів планової економіки необхідно взяти все те цінне, що можна без будь – яких перешкод запровадити в сучасних умовах.

Висновки. Досвід роботи сільськогосподарських підприємств свідчить,

що ефективне управління оборотними засобами великою мірою залежить від науково обгрунтованого визначення їх потреби, що здійснюється через нормування. Відміна поелементного нормування оборотних засобів за теперішніх умов господарювання не сприяє поліпшенню організації оборотних засобів та фінансового стану сільськогосподарських підприємств. Підприємства практично втратили контроль за мінімально необхідними розмірами оборотних засобів, спроможних забезпечити безперервний кругообіг виробництва, які визначаються у процесі нормування. Понаднормативне накопичення на підприємстві запасів призводить до додаткових витрат, пов'язаних з їх збереженням, і відволікання грошових коштів з обороту.

З'ясовано, що для відновлення нормування оборотних засобів сільськогосподарським підприємствам слід налагодити контроль, який сприяв би поліпшенню організації виробництва в цілому і оборотних засобів зокрема. Для цього слід провести комплекс заходів методологічного характеру, спрямованих на його вдосконалення. Зокрема максимально наблизити порядок нормування оборотних засобів до виробничих показників. З цією метою слід відновити нормування оборотних засобів, застосовуючи методику, розроблену Інститутом аграрної економіки УААН в 1998 році, в основу якої покладено метод споживання та швидкості оборотності оборотних засобів.

Відповідно до нині діючої методології організації бухгалтерського обліку за Міжнародними стандартами, вихідні дані обліку не забезпечують контроль за цільовим і ефективним використанням оборотних засобів. Зокрема у формі № 1 „Баланс” відсутні показники окремих груп оборотних засобів, які відображали б їх наявність станом на початок і кінець року, оскільки звітні дані наведено в балансі у комплексній їх оцінці. Це унеможливує проведення відповідного аналізу за сумарним їх станом за відповідні періоди. Тому при відновленні поелементного нормування слід передбачити у «Примітках до фінансової звітності ф. № 5» вартість оборотних засобів за окремими групами на початок і кінець звітного періоду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Демчук Л.А. Нормування оборотних засобів сільськогосподарських підприємств / Л.А. Демчук // Економіка АПК. — 2004. — №2. — С. 56 – 61.
2. Демьяненко Н.Я. Совершенствовать нормирование оборотных средств / Н.Я. Демьяненко // Планирование и учет в сельскохозяйственных предприятиях. — 1987. — №2. — С. 29 – 32.
3. Дропа Я.Б. Визначення потреби в оборотному капіталі підприємства з урахуванням інфляційних очікувань і сезонності / Я.Б. Дропа, О.М. Дуфенюк // Актуальні проблеми розвитку регіону: Зб. наук. пр. / За ред. І.Г. Ткачук. — Івано – Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, 2007. — Вип.ІІІ. — Т.1. — С. 373–377.

4. Ильчик В.И. Нормирование оборотных средств / В.И. Ильчик // Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. — 1990. — №6 — С. 9 – 12.
5. Круш З.А. Кредит в сельскохозяйственном производстве / З.А. Круш. — М.: Финансы и статистика, 1987. — 176 с.
6. Методичні рекомендації по нормуванню оборотних засобів підприємствами аграрного сектора АПК, розроблені у відповідності з Типовим порядком визначення норм запасів товарно-матеріальних цінностей, затверджених Міністерством економіки України. — К.: ІАЕ УААН, 1998. — С. 39.
7. Радионов А.Р. Менеджмент: нормирование и управление производственными запасами и оборотными средствами предприятия / А.Р. Радионов – М.: ЗАО «Издательство «Экономика». — 2005. — 614 с.
8. Таранков В.М. Пути улучшения организации оборотных средств сельскохозяйственных предприятий / В.М. Таранков // Деньги и кредит. — 1988. — №8. — С. 26 – 34.
9. Хуторской П.А. Совершенствование нормирования оборотных средств сельскохозяйственных предприятий / П.А. Хуторской // Збірник наукових праць Луганського національного аграрного університету. — 2006. — №60(83). — С. 398 – 403.

Одержано 2.11.12

Исследованиями доказано, что более эффективно используются оборотные средства при условии их минимальных запасов, которые определяются в процессе нормирования. Обоснованы предложения относительно необходимости разграничения счетов в банках для отображения денежных потоков инвестиционной и операционной сферы деятельности, которые дадут возможность предупредить нецелевое использование средств, предназначенных для формирования оборотных средств. Разграничение операционного и инвестиционного балансов в рамках отчетности предприятия позволит избежать иммобилизации оборотных средств на цели, не связанные с производственной деятельностью.

Ключевые слова: оборотные средства, нормирование, минимальная потребность, разграничение счетов, операционный и инвестиционный балансы.

The research has shown that circulating assets are used more effective in condition of their minimal reserves which are defined in the process of rate setting. The author has substantiated the suggestions concerning the necessity for the demarcation of bank accounts for the reflection of cash flows of the investing

and operating scope of activity, which will enable to prevent misapplication of funds which were intended for the formation of circulating assets. The demarcation of operating and investing balances within the accountability of an enterprise will allow to avoid immobilization of circulating assets for the purposes which are not related with the production activity.

Key words: circulating assets, rate setting, minimum requirement, demarcation of bank accounts, operating and investing balances.

УДК 336.77:067.21

ІНСТРУМЕНТИ КОРОТКОСТРОКОВОГО ФІНАНСУВАННЯ МІКРОБІЗНЕСУ

Н.В. БОНДАРЕНКО, кандидат економічних наук

Проаналізовано стан мікрокредитування підприємницької діяльності, визначено проблеми та знайдено шляхи їх вирішення. Порівняно різні інструменти короткострокового кредитування мікробізнесу та з'ясовано напрями пошуку додаткових джерел фінансування.

Малий бізнес дає Україні необхідну насиченість ринку, середовище конкуренції, швидкий процес провадження нових технологій, створення нових робочих місць, зміцнення інноваційного вектору розвитку української економіки, приносить реальні гроші до бюджету України та регіонів зокрема, сприяє структурній перебудові народного господарства. Світова економічна криза залишила за собою у бізнесових колах гіркий приклад втрати довіри через нездатність економічних суб'єктів своєчасно виконувати зобов'язання. Розгортання кризових процесів у 2008 р. з наступним переходом української економіки до депресивного стану у 2009 р. сформувало низку несприятливих обставин, що утруднюють кредитування підприємницької діяльності. У цей період стало зрозуміло, що кредитування малого бізнесу кредитними спілками не життєздатне. Кредитні союзи не могли ефективно оцінити платоспроможність позичальників, через що частка проблемних кредитів у них виявилась набагато вищою ніж у банків. Причина виникнення такої ситуації полягала в тому, що кредитні спілки мають право формувати ресурсну базу тільки за рахунок депозитів. А оскільки вони оформляли кредити на строк 1 – 3 роки, а залучали депозити на значно менший строк, а з настанням кризи ці розриви довели значну частку кредитних спілок до банкрутства.

Методика досліджень. Теоретичною та методологічною базою дослідження слугували наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених. У ході дослідження використовувались наступні методи: аналізу і синтезу – при аналізі стану мікрокредитування підприємницької діяльності; графічний метод